

Sissejuhatus

Käesolev kujutab endast kahepäevase India reisi kirjeldust, mis leidis aset veebruaris 2008. Külalastatud kohad: Mumbai, Varanasi, Bodhgaya, Goa. Liikumisvahendiks kasutasime põhiliselt rongi, milles sai kokku veedetud peaaegu neli ööpäeva. Külalastatud kohtade üldinformatsiooni ma ei hakka siia ümber toksima. See on kõik internetist huvilisele vabalt kättesaadav. Ütlen niipalju, et Mumbai on maailma suuremaid linnu, Varanasi üks vanema asustusega ja pühamaid linnu nii hindude, budistide kui džainistide jaoks, Bodhgaya on koht kus Buddha saavutas oma virgumise ja Goa on ilusate randadega turismi piirkond. Üht siiski märgin - minu tekstis on budismist juttu tunduvalt rohkem, kui hinduismist. Sellest ei maksa valesti aru saada. India on siiski valdavalt hinduistlik maa. Budiste on siin umbes üks protsent.

Helsinki-Vantaa lennuväli

Avastasin rõõmuga, et reisile eelneb ikka veel see eriline meeleseisund, nagu lapsena. Reisiärevus pole muidugi enam nii suur, kui see väiksest peast oli. On ju siin ilmas juba igasugu asju nähtud ja midagi tõeliselt üllatavat on raske leida. Ees ei oota enam mitte salapärase tundmatus, mida ei oska isegi ette kujutada, vaid lihtsalt reis. Reis, nagu neid on varem läbi tehtud ja saab tehtud ka tulevikus. Aga siiski käis just siis, kui olin seljakoti pakkinud ja kodust välja astunud, minu peas mingi plöks. Bussiga kesklinna sõites ei olnud me enam oma koduses Tartus, vaid esimeses linnas, mida reisil läbime. Ja inimesed, kes meiega koos bussis istusid, olid inimesed, keda ma reisil kohtan. Internetist loetud faktid ja nähtud fotoseeriad hakkavad tasapisi materialiseeruma elamusteks, lõhnadeks ja emotsioonideks. Teisteks inimesteks ja nende eludeks, mis korraks kuskil tänaval, hotellis või rongis minu omaga ristuvad ja siis jälle jätkuvad. Samamoodi, nagu Veeriku mutid sõidavad hommikul bussiga turule, elavad oma igapäevaelu ka India mutikesed. Erinevused on vaid kultuurilised. Neid erinevusi ma lähengi vaatama :)

Kirjutan seda teksti lennujaamas oma lendu oodates. Lennujaamad on väga müstilised kohad. Ühest küljest on nad nagu märatsevad modernismikantsid, kus ei ole kunagi midagi isikupärast või üleliigset, kus igalt ruutmeetrit vaatab vastu funktsioon ja planeeritus, ja kus iga elutegevuse aspekti jaoks on olemas protseduur, reeglistik, blankett või personal. Lennujaamaprotseduure läbides muutun ma alati programmi täitvaks robotiks.

Teisest küljest koosneb lennujaamaõhk üle maailma kokku toodud õhust ja bakteritest, lõhnadest ja meeleoludest selle sees. See on nagu mingi maailma aritmeetiline keskmine, rahvusevaba ja isikupäratu. Nii et selles mõttes väga postmodernistlik.

Mumbai (Bombay)

Peale öö läbi kestnud lendu jõudsimel hommikul vara Mumbai. Mumbai teine nimi oli "väsimus". Väsimus pikast lennust ja magamatusest, palavusest, vingugaasist ja kärast. Võta üks turumustlane ja korruta see kuueteistkümne miljoniga, lisa kamaluga koloniaalarhitektuuri ja tänavamustuses alevaid kerjus-emasid oma kerjus-sülelastega, aseta see heitgaasikupli alla palava päikese kätte hauduma ja sa saad tulemuseks Mumbai. Esimeseks reaktsiooniks oli pidev tahtmine käsi ja nägu pesta. Jõlkusime Mumbai tänavaid, käike ja sooni pidi, kihutasime taksodega ja lasime kohalikel end kõnetada.

Liiklusest osa võtmine on eurooplase jaoks väga tähelepanuväärne akt. See kutsub alguses esile surmahirmu, sest India autojuhid ei näi arvavat, et kaks teineteisele vastassuunas liikuvat objekti võiksid kokku põrgata ja selle käigus saaks mingit häda

sündida. Teele ilmunud takistusele reageerivad siinsed autojuhid enamasti signaali andmise ja gaasi vajutamisega. Kui kuskil on sõrmejämmed vahe, siis sinna vahele ka oma ratta-, rikša- või autonina aetakse. Liiklusvool India moodi ei ole nagu rahulikult voolav jõgi, vaid renni mööda voolavate ja pidevalt teineteise vastu pörkavate kuulikeste mäsu. Kuid autojuhtide tugev optimism ja usk toob kaasa selle, et mingit häda tööpoolest kellelegi ei juhtu, ning situatsioonid, kus kokkupõrge näib täiesti vältimatu, lahenevad alati mingi ime läbi. Ajapikku surmahirm ja põnevus aga kaob. Jääb ainult tüdimus jalakäija kiirusega liikumisest ja heitgaaside sissehingamisest.

Et Mumbai on Bollywoodi linn, siis käisime ka kinos. See oli odav võimalus paar tundi pehmes tooli magada (väsimum oli nimelt suur ja Mumbais puuduvad pargid ja muud avalikud puhkekohad). Seanss algas India hümniga, ekraanil näidati kehva arvutianimatsiooni lehvivast India lipust ja vaatajad (keda oli muide väga vähe, vaevalt veerand saali) tõusid püsti. Pärand riigiehitaja Mahatma Gandhi ajast? Hiljem üks rongikaaslane rääkis mulle, et viimasel ajal mängitakse hümnid aina vähemates kinodes, sest inimesed ei viitsi enam püsti tõusta, ja see et inimesed hümnid ajal istuvad, ei sobi mitte. Filmi keskel oli ka vaheaeg (jah, kahevaatuseline kino) ja heli oli keeratud nii põhja, et seda tuli wc-paberist kõrvatroppidega reguleerida. Film oli hindikeelne, üksikute ingliskeelsete lausetega (selline ongi kohapealne moodne kõnepruuk) ja visuaalselt äärmiselt viimistletud ja lakutud. Lapsemeelne ja siiras, nagu kogu India. Filmi lõppu me ei jõudnud ära oodata, kinosaalis oli nii kõva õhukonditsioneer, et meil hakkas lihtsalt tapvalt külm. Siirdusime nüüd juba õhtupimedatele Mumbai tänavatele. Enamik kontakte kohalikega lõppes muidugi meie ärakasutamisega või vähemalt mingisuguse raha liikumisega meie käest nende kätte. Mumbai toitumisahel rakendus kõige ehedamalt tööle õhtul, kui olime teel raudteejaama, et edasi Varanasisse sõita. Pisike kuueaastane tänavatüdruk keeldus vastu võtmast raha, mida ma talle temast lahtisaamiseks pakkusin, rääkides usust, mis keelavat raha puudutada. Ta tahtis, et ma tuleks toidupoeni ja ostaks tema väikesele õele süüa. Muidugi oli see mingi kaval turistipüügi skeem, aga ma otsustasin kaasa minna, lihtsalt huvist, et mis nüüd juhtuma hakkab.

Poeni jõudmiseks oli vaja ületada tänav. Tüdruk võttis mul käest, et mind läbi tiheda liikluse juhtida. Sest nii oli ohutum, kuna tema oli tänavatüdruk ja mina turist. Nii me seisatasime hetkeks kahe tiheda liiklusvoolu vahel poolemeetrisel saarekesel, meie ees kihutav rivi taksosid ja seljataga mõirgavad kallurid. Minu surmahirm tärkas taas ja ma pigistasin kõvasti tänavatüdruku kätt.

Mis tunne valdab 30-aastast majanduslikult kindlustatud valget Euroopa turisti, kui tema elu on kuueaastase tumedanahalise Mumbai tänavatüdruku käes? Väga veider. Väga veider ja kõikekummutav tunne. Ma ostsin talle selle kotitäie riisi, mida ta palus. See maksis Eesti rahas umbes 80 krooni - odav hind maailmapildi selgemaksraputamise eest. Eriti arvestades, et minu küljes tol hetkel rippuvad riided ja tehnika maksis arvatavasti rohkem raha, kui tema oma elu jooksul näeb. Ma tean, et arvatavasti lahustus see riisikott kuskil Mumbai tänavahierarhias ja väikese õeni (kui selline üldse eksisteeris) jõudis sellest vaid murdosa. Olekski palju loota, et üks turist suudab midagi muuta. Ja veel. Lennukiga siia linna saabudes lendasime üle slummide. Kilomeetri kõrguselt läbi mitmekordse hermeetilise klaasi oli see huvitav ja kirju vaatepilt: kilomeetrite kaupa kõikides maailma värvides kirjutuberikukribu. Hiljem rongiga seda läbides olid need vineerist, kilest ja papist hütid, üksteise otsa ja kõrvale kuhjatud, ja nende elanikeks olid siin-seal pimedas lõkete ääres istuvad siluetid. Inimlikku mõõdet selles on praegu väga raske tunnetada. See näeb välja nagu puhas demograafiline plahvatus, puhas statistika.

Praegu on öö, kulgeme rongiga läbi India Varanasi poole. Kõik magavad juba, Eret ülemisel naril, mina keskel. Tingimused meenusid alguses loomalauta, aga nüüd on juba päris armas. Kõik on must ja vana, aga samas robustselt praktiline. Meie vastas magab india perekond - all isa, keskmisel naril ema ja ülemisel väikesed õde-venda. Tunnen juba, et peaksin kirjutamise lõpetama ja tule kustutama, et mitte nende und segada. Selline veider hubasus on siin. Mitte füüsilistest tingimustest, vaid inimsuhetest tulenev. Aeg-ajalt läbib vagunit kõlisev mees, kes müütab kette, millega oma pagas pingi külge lukustada. Süsteem on teistsugune, aga toimiv.

Varanasi (Benares)

Varanasiga saime tuttavaks koidueelses pimeduses motorikšaga kihutades ja oma hotelli otsides. Pimedus oli sellepärast, et päike polnud veel tõusnud ja tänavavalgustus elektrikatkestuste ajal ei tööta. Rikšajuht oli noor ja ajas hotellid segamini, tõi meid alguses vale, sarnase nimega hotelli juurde (õige hotell oli Scindhia, tema tõi meid Sandhya vms. juurde). Saime 80 ruupia eest kaks korda linna risti-põiki läbi sõita. Teekonna viimane ots tuli läbida jalgsi Gangese kallast palistavaid ghatte mööda, siis juba tõusva päikese kiirtes. Ghatid oli veel peaaegu inimtühjad.

Peale esimest päeva Varanasis on tunne, et... ei, mitte, et see siin on film. Vastupidi, on tunne, et kogu minu senine elu on olnud film või arvutimäng ja see siin on päriselu.

Niivõrd intensiivne ja lokkav on see kultuur, niivõrd avar see tähendusteväli. Ja nii üksluine tundub minu argi- ja tööelu. Võrdlus arvutimänguga, kus ma hommikul asun hiirt klikkima ja kell kuus õhtul selle lõpetan, tundub täiesti kohane.

Kui olime omale hotellitoa saanud ja veidi maganud, äratas meid läbi megafoni karjutav tekst, mis pärines Gangest mööda üles-alla sõitvalt paadilt. Ma ei tee nägugi, et ma isegi õrnalt aimaks, misasi see on. Reklaam? Usukuulutus? Poliitiline propaganda? Ma tõesti ei tea. Gangese kaldal leiab igal õhtul aset hindude usutseremoonia, mis paneb pea ringi käima. Palju tuld, suitsu, laulu, kellade helistamist ja kära. Kõige kärarikkam volbriöö Pirogovi platsil Tartus mõjub selle kõrval hubase koosistumisena. Sinu ümber on tuhat indialast ja nad kõik tahavad sind kõnetada, kutsuda sind midagi tegema või sulle midagi pakkuda.

Tekib tunne, nagu kogu Põhja-India kultuuri- ja semiosfäär pressiks ennast siia Gangese kalda poole ja seetõttu on siia jõekaldale tekkinud selline kultuurivall ja need kõrged ghatid, mille peal ja sees me praegu elame. Igal ruutmeetril on midagi: teekaupmees, masseerija, joogi, lehm, hunnik sitta, paadimees, Gangeses kümblemiselt naasev seltskond, surnud kits, restoran, prügi või palvetaja. Iga sekund toimub igas kohas midagi ja alati on kuskil sinu lähedal keegi, kes tahab, et sa sellest osa võtaks.

Kõik on siin intensiivne, isegi hulkuvad loomad. Kui Eestis on nendeks nirud kassid ja koerad, siis siin on nendeks põlvepikkused ahvid, kes ronivad igale poole, oskavad avada aknaid ja on kõigile nuhtluseks. Kui neid hirmutada, siis nad ei põgene, vaid ründavad. Seda kinnitab minu vasakus küljes ilutsev ahvihammustuse haav.

Varanasit võiks võrrelda vihmametsaga. Ta kujutab endast tohutult läbipõimunud kooslust, bio- ja semiosfääri, kus kõik on kõigega seotud. Šiva kujukesed, lehmad, jumal teab millega elatist teeniv noormees tänavalt, hotelli administraator, paadimees ja ahv. Ghattide kivist astmed ja pooleldi Gangese liiva vajunud pisikesed templikesed on justkui hiidsekvoia tüved, mis ise ei pruugi enam toimida (sama vabalt aga võivad!), aga on sellegipoolest eluasemeks mustmiljonile muule eluvormile. Kõik mis siin linnas toimub, näib olevat toimunud juba tuhat aastat ja juba on tekkinud mingi kooslus, mille olemasolu sõltub selle edasitoimimisest. Kuna siin näeb kõik nii vana välja, siis tahaks vägisi võrrelda seda muuseumiga. Kuid sel juhul muuseumiga, kuhu lisaks hoonetele ja esemetele on hoiule toodud ka inimesed ja elutegevus. Kõik see vana ja rikkalik kultuur toimib 21. sajandist hoolimata rahulikult, rõõmsalt ja vitaalselt edasi. Tänavanurkadel on väikesed kapikesed, milles on Šiva kujuke, lillevanikud, tops müntide panemiseks ja väike kauss mingi punase värvainega, millega kohalikud teevad oma laubale täpi. Ja otse selle kõrval on "Cyber cafe", kust saab internetti minna, kui pole just jälle elektrikatkestust. Oma mobiilist viimast Bollywoodi hitti kuulav noormees istub rahulikult viirukisuitsus mediteeriva *sadhu* kõrval. Kusjuures viirukisuitsus mediteeriv *sadhu* võib olla tegelikult ka kohalik paadialune. Mina neil vahet ei tee. Kui neil ongi vahet.

Meie hotellist paarisaja meetri kaugusel lõõmab pidevalt mitu tuleriita. Seal põletatakse surnuid. Tuleriitade kõrval on mitmekorruseline tühjade aknaavadega vana maja, milles ootavad oma surma raugad ja haiged. Kui nad põletatakse siin ja nende tuhk heidetakse Gangesse, sünnivad nad puhtamana järgmisele Sansara ringile. Lapsi ja loomi pole vaja põletada, sest nemad on niigi puhtad. Nende kehad heidetakse niisama Gangesse.

Varanasi külje all on ka Sarnathi hirvepark, kus Buddha pidas oma esimese jutluse. Seal on nüüd suur stuupa ja palju palverändureid. Neist tulenevalt muidugi ka palju

nipsasjakeste kaupmehi ja kerjuseid. Otsin sealt ingliskeelse raamatu "Buddhist Formal Logic". Kui selle lugemiseni kord jõuan, saan ehk teada, kuidas virgumisolek ja loogika kokku sobivad.

Bodhgaya

Bhutani klooster, 7. veebruar kl 19.

Bodhgayasse jõudsimel keskpäeval. Siin on kõik kole ja räämas, nagu kõikjal Põhja-Indias. Ja kohalikud on sama rõõmsad ja lahked, nagu kõikjal Põhja-Indias. Rahu ja mõtluse kantsidena laiuvad siin-seal kaunid ja hoolitsetud budistlikud templid ja kloostrid. Need mõjuvad siinses räämas ja rääpases kontekstis eriti kontrastselt. Igal riigil, kus budism veidi tähtsamat rolli mängib, on siin oma tempel ja klooster: Tai, Nepaal, Birma, Bangladesh, ka Tiibet. Ja kõige tähtsam tempel - Mahabodhi tempel ise - sisaldab viigipuud mis väidetavalt pärineb sellest samas viigipuust, mille all Buddha seitse nädalat mediteeris ja virgumiseni jõudis. Kui templit ümbritsevast kerjustevööndist läbi tungida, siis jõuad templi territooriumile, kus valitseb pühalik meeleolu ja kõik on jalgadele ära võtnud. Pidevalt voorib palverändureid, kelles isegi minu (võhiku)silm tunneb ära erinevate rahvaste esindajaid: jaapanlasi, vietnamlasi, hiinlasi, tiibetlasi. Rahvas voorib ühtse vooluna päripäeva ümber templi. Päripäeva millelegi tiiru peale tegemine on siin austuse avaldamise viis. Mõni kõnnib selle tee, aga mõni heidab igal sammul kõhuli maha ja puudutab viie punktiga maapinda - põlvede, peopesade ja laubaga. Ring ümber templi on oma pool kilomeetrit pikk, niiet taolisel viisil liikudes kulub selleks päris omajagu aega. See on alandliku ja adekvaatse meeelseisundi kultiveerimise viis.

Meie ööbimiskohaks saab Bhutani klooster, kus eriti kedagi näha pole, peale teiste küllastajate. Mungad igatahes näitavad ennast vaid korraks siin-seal. Enamasti tegelevad nad oma asjadega. Meie tuleme ja läheme millal ise tahame. Lahkudes tuli mul mõnevõrra vaeva näha, et leida keegi, kellele öömaja eest maksta. Tundub, et maksmata lahkumist ei oleks ka eriti pahaks pandud.

Igal õhtul kui tuleme linna pealt, lõõmab värava kõrval väikses majakeses tohutu arv küünlaid või võilampe. Päris täpselt ei näe, sest aken on kõrgel ja uks on lukus. Niipalju on aru saada, et tegemist on sellise keskmise elutoa suuruse ruumiga, mille keskel on tohutu laud, mis on täis küünlaid või võilampe. Neid on seal tõesti sadu. Nad lõõmavad. Ja seal juures ei ole mitte ühtegi inimest. See on äärmiselt kummaline vaatepilt. Väljaspool kõike seda budismi on Bodhgaya kolmanda maailma väike tähtsusetu linnake prahi, santide ja hullu liiklusega. Ülerahvastatud, nagu kogu India. Önn ja viletsus saavad siin täiesti uue tähenduse. Kerjused elavad kilest ja mudast hüttides, konditsioneeritud õhuga hotelli ees. Ühel õhtul saabus hotelli bussitais rahvast, arvatavasti Jaapani turistid. Nende viimase peal buss jäi hotelli ette parkima. Hindudest bussijuhid ronisid bussi alla pagasiruumi, süütasid seal lõkke ja asusid chaid keetma. Väga lihtne ja otsekohene on siinsete inimeste maailmapilt.

Muide, chaid peab lausa pikemalt kirjutama. Chai on siin nagu õhk, ta saadab sind igal sammul. Kus on Indias inimesi (s.t. kõikjal), seal on chaid. Seda sa võid saada väikese käeviipe peale, igas variandis. Piimaga, suhkruga, meega, masalaga, kõigega. Mõnikord isegi tiibeti kombe kohaselt, võiga. Ja kuskilt tänava äärest müüdi meile isegi tulisoolast chaid. See maitstes täpselt nagu tee, millesse on lisatud ohtralt soola. Seda me ei suutnud ära juua. Aga ülejäänud chai variatsioonid on enamasti väga head.

Ükskord istusime maha ühte mudast ja kilest ehitatud onnikesse, mille elanikud pakkusid jällegi chaid. See oli siis niiöelda kohalik restoran. Restoranitoolideks olid paar vana ja hallikstõmbunud plastmasstooli, restoranilauaks kaks hõõveldamata lauajuppi, mis toetusid puupakkudele. Ja kelner-garçon oli kohalik murjanitüdruk, kes oskas inglise keeles täpselt kahte väljendit: "chai" ja "ten rupees". Sellele vaatamata pole ma kogenud vist meeldivamat restoraniskäiku. Puudujäägid luksuses ja lauanõude kvaliteedis tegi kohalik pererahvas kuhjaga tasa oma rõõmsameelsuse ja lahkuse abil. Mitte lipitseva meeldidapüüdmise, vaid siira elurõõmsa ja hooliva lahkuse abil.

Bodhgaya kõige sümboolsema külje avastasin ma vist siis, kui läksime templiaeda jalutama ühel õhtul, et näha, milline see pimedas välja näeb. Me leidsime, et templiaias on väga ilus valgustus. Muruplatse katsid väikestest tulukestest võrgustikud, siin-seal põõsaste vahel põles mõni suurem värviline prožektor, tempel ise oli valgustatud ja tema muster säras ilusasti vastu öötaevast. Ja siis algas järjekordne elektrikatkestus ja see kõik kustus. See oli kuidagi väga kohane budismi pühaimale paigale. Sest budism õpetab kõikide asjade kaduvust.

Goa

Goa on paradiisirand, aga ainult juhul kui sa aksepteerid, et mitte kogu maailm ei ela nii nagu eurooplased. See tähendab, et sind ei tohi väga häirida aeg-ajalt möödaliipav kerjus, kohatine räpasus ja muu üleüldine "mahajäämus", mida siin-seal ikka näha on. Aga kui oled just saabunud Bodhgayast või Varanasist, siis Goa näib peaaegu nagu Euroopa. Turistile on siin kõik, mida vaja. Ilusad rannad, soe ookean, lained, öömaja, internetipunktid, toit, alkohol. Ja suht odavad hinnad. See on koht, kuhu võiks pikemaks ajaks elama kolida, raamatuid lugeda, peesitada. Me saime peesitada kahjuks küll ainult kolm päeva. Oli tohutult mõnus ja lõõgastav, aga reisikirjamaterjali polnud. Seega kirjutada pole mul Goast midagi.

India raudtee

Eraldi peatüki pean pühendama India raudteele. See on tohutu organism, või õigemini vereringe. See on süsteem, ilma milleta India riiki arvatavasti ei eksisteeriks. Maanteid mööda on Indias väga ebamugav liikuda, eriti pikemaid vahemaid. Keskmiseks kiiruseks maanteel on umbes 30 km/h, tulenevalt teede seisukorrast ja pidevalt teel tõllerdavast inimmassist. Rong seevastu kihutab jõudsa 90 km/h kiirusega.

India raudtee annab tööd 1,6 miljonile inimesele. Jah. 1,6 miljonile. India valitsuses on raudteeminister. Praegune raudteeminister on väga lugupeetud ja populaarne mees, sest ta tegi lagunevast ja kahjumit tootvast organisatsioonist enamvähem (India mõistes superhästi) toimiva ja kasumit andva ettevõtte.

Me veetsime rongides kokku üle nelja ööpäeva. See naridega teise klassi vagun tundub mulle praegu õdusa kodukesena, kus hakkas juba päris hubane olema. India rong on selline asi, mis haarab su ruttu endasse. Sa saad kiiresti tuttavaks kaasreisijatega, õpid tundma nende harjumusi. Vaatamata sellele, et te ei oska teineteise keelt. Indialased ei oska tihtipeale teineteise keelt. Suuremaid keeli (miljon või enam rääkijat) on Indias üle kahekümne, väiksemaid üle saja. Seega pole nende jaoks taolises situatsioonis midagi võõrast. Kui siiski peaksite leidma ühise keele, räägib sinu kõrval istuv noormees sulle oma papagoist, kes alati tema õlal istus ja armastas pastakaid närida aga kaks aastat tagasi ära suri. Ta küsib ka kui palju sa palka saad ja kui palju kaalud - isiklike asjade sfäär on siin tunduvalt kitsam.

Me harjusime iga paari minuti tagant möödakäivate kaupmeestega, kes müüsid beetlilehti, chaid, pirukaid, saia vahele keeratud omletti, banaane, kamme või püksirihmasid. Ja täpselt samasuguste kaupmeestega, kes igas peatuses aknatrellide vahelt oma kaupa sisse topivad. Mulle hakkas meeldima täiskiirusel sõitva vaguni lahtise ukse peal kõõluda. See on siin täiesti aksepteeritud tegevus, kõik teevad nii.

Ma tean, et India raudteel juhtub kahjuks ikka aeg-ajalt õnnetusi. Ma kujutan juba ette kurbust, millega ma kunagi tulevikus seda uudist loen, et üks rong (tuhandetest, mis iga päev India raudteedel kihutavad) on rööbastelt välja sõitnud või teisega kokku põrganud. Ma kujutan ette kisa, väikeste laste nuttu ja mahaläigatanud chaid vagunipõrandal.

Lõpetuseks: päikesetõus

Niimoodi metsikuna reisis, karmi reaalsusega näost näkku kohtudes ja raskusi taludes tekib tahes-tahtmata aegajalt mõte, et miks ma seda kõike ikkagi teen. Ja miks ma ei peesita puhkust maha kuskil kuurortis või ei sisusta oma puhkust mingil muul viisil, mis oleks turvaline ja mugav, mille lõrrimineku korral saaks raha tagasi nõuda. Minu jaoks aga löi prioriteedid suht selgeks üksainumas hetk tagasiteel Goast Mumbaisse. Olime öösel rongi peale roninud ja omale asemed teinud. Eret oli ülemisel naril ja mina all, rohkem meie vahes reisijaid ei olnudki. Ma püüdsin öise rongi vagunikolinas oma reisipäevikut kirjutada, aga väsimus sai võitu ja mu silm vajus kinni. Ühel hetkel ma ärkasin sellest pinnapealsest unest, sest mürataust muutus äkki - rong väljus tunnelist. Ma tõstsin pilgu rongiaknast välja ja leidsin meid sõitvat kõrgel sillal laia jõe kohal. Maad polnudki näha ja hetkeks mulle tundus, et me lendame. All jõel seilasid väiksed armsad kaluripaadid, kahel pool jõekallastel kasvasid palmisalud. Ja kõige selle taustal kõrgus päikesetõusust veripunane taevas.

Selle pildi ilu oli nii suur ja see tabas mind nii ootamatult, et ma puhkesin paugupealt nutma. See võis olla ka reisilõpu pingelangus, kojujõudmise ootus ja lahkumise kurvastus. Aga niimoodi ma lamasin seal punase Päikese all planeedil Maa veerevas rongis alumisel naril ja tihkusin vaikselt nutta oma rännuteki sisse.

India võib teha inimesega suuri asju. Ta näitab sulle läikivates džiiptides miljonäre ja põlenud näo ning kõndistunud kätega eksistentsi piiril virelevaid kerjuseid. Ta näitab sügavas hingerahus oma teed käivat buda munku ja agarasti raha teenivat teekaupmeest. Minule andis ta tunde, nagu ma oleksin kohtunud kogu maailma inimkonnaga, ja kogu maailma ajalooga. See tunne on kirjeldamatu ja võimas.

Ja kui sa tagasi tuled mõistad, et see reis mööda Indiat oli tegelikult reis mööda sind ennast, need ööpäevad rongis loksumist olid vajalikud selleks, et viia sind sinule endale lähemale, siis tead, et oled tõesti reisinud.